

Duiding

Arbeidsmarktontwikkelingen

november 2017

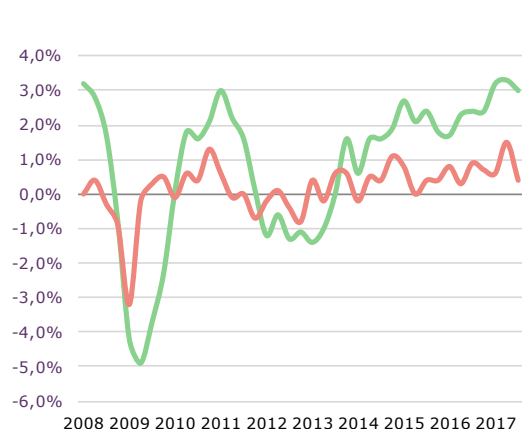
Inhoudsopgave

Samenvatting: in één oogopslag	2
1. Economie	3
1.1. De economie groeit verder	3
1.2. Minder verleende ontslagvergunningen	4
1.3. Aantal uitzenduren blijft toenemen	5
1.4. Consumenten en producenten positief	6
2. Vraag naar arbeid	7
2.1. Ontwikkeling van het aantal banen	7
2.2. Aantal vacatures stijgt verder	8
3. Aanbod van arbeid	9
3.1. Ontwikkeling van de beroepsbevolking	9
3.2. Werkloze beroepsbevolking en WW-uitkeringen	9
4. Uitgelicht: Flexibilisering van de arbeidsmarkt	11
Bijlage	13
Colofon	14

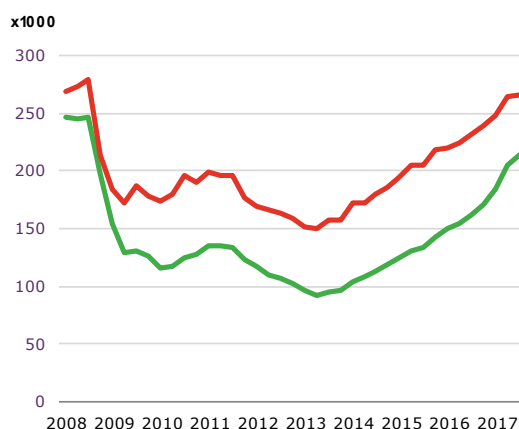
Samenvatting: in één oogopslag

De economie groeit verder; toename aantal werkenden en verdere daling van de werkloosheid

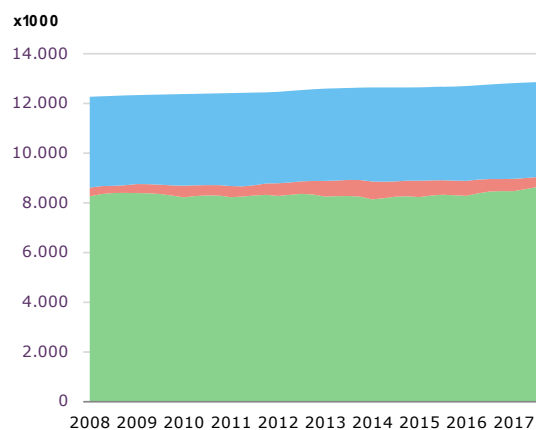
De Nederlandse economie groeit al veertien kwartalen op rij, zo blijkt uit cijfers van het CBS. In het derde kwartaal 2017 groeide het **Bruto Binnenlands Product** met 0,4% ten opzichte van het vorige kwartaal en met 3,0% ten opzichte van het derde kwartaal van 2016. De verwachtingen voor geheel 2017 en 2018 zijn gunstig, volgens het CPB groeit de economie met respectievelijk 3,3% en 2,5%. Het aantal **banen** nam verder toe en in het derde kwartaal zijn er gemiddeld 10,2 miljoen banen. Vooral het aantal banen van werknemers neemt toe. De stijgende lijn in het aantal **ontstane vacatures** die is ingezet sinds de herfst van 2013 zet zich voort. In het derde kwartaal van 2017 zijn er 267 duizend vacatures ontstaan en zijn er 213 duizend openstaande vacatures.. De werkloosheid en het aantal **WW-uitkeringen** nemen af.

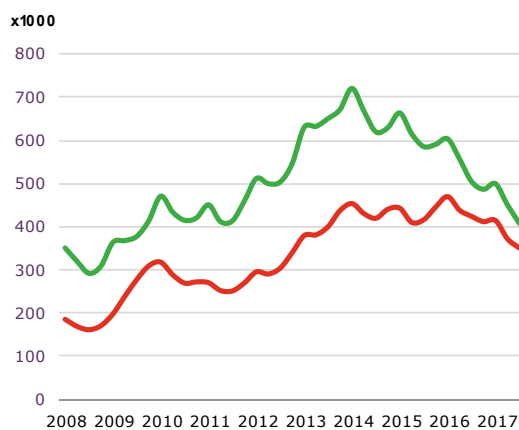
— Groei BBP tov vorig jaar
— Groei BBP tov vorig kwartaal

— openstaande vacatures — ontstane vacatures

■ Geen beroepsbevolking ■ Werkloze beroepsbevolking
■ Werkzame beroepsbevolking

— Werkloze beroepsbevolking — WW uitkeringen

Bronnen: CBS en UWV.

1. Economie

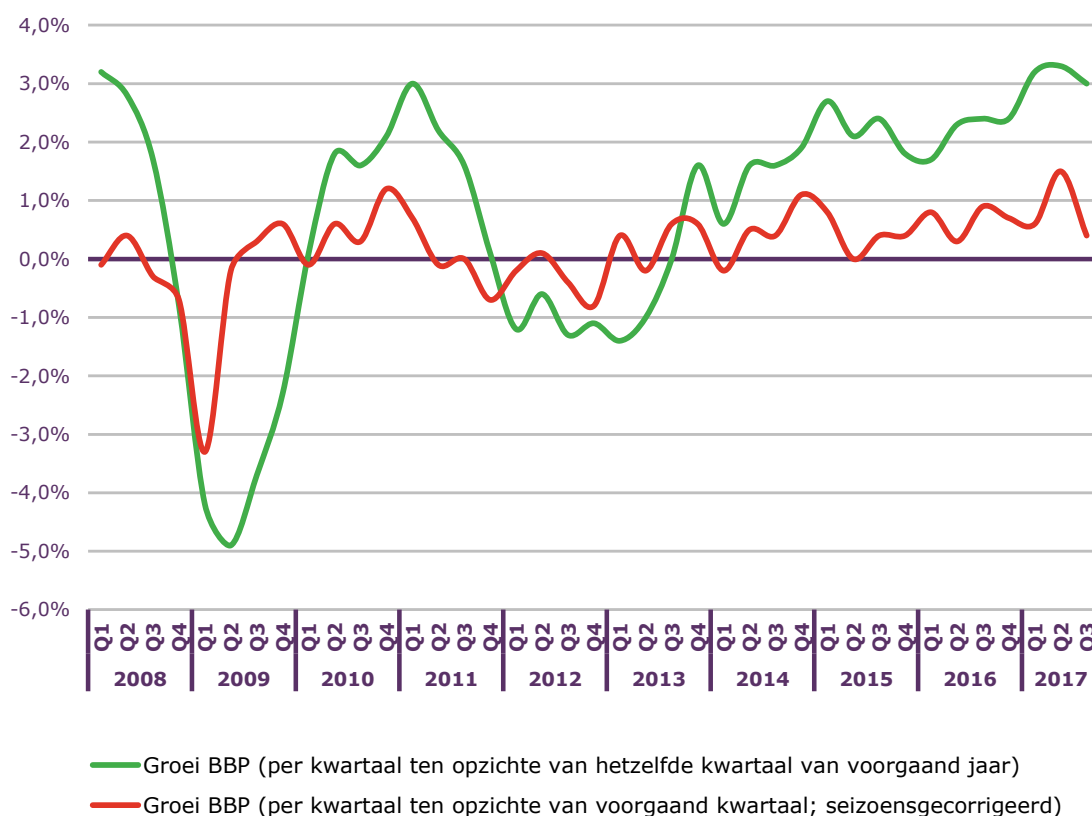
1.1. De economie groeit verder

Het BBP is in het tweede kwartaal van 2017 met 0,4 procent gegroeid ten opzichte van een kwartaal eerder, meldt het CBS.¹ Ten opzichte van het derde kwartaal van 2016 is de Nederlandse economie met 3,0 procent gegroeid.

De export is verder toegenomen, vooral van machines en apparaten. Consumenten hebben meer uitgegeven aan elektrische apparaten, kleding en de inrichting van hun huis dan een jaar daarvoor. Ook de investeringen zijn toegenomen, vooral in woningen, vliegtuigen en personenauto's. Bedrijven hebben meer geïnvesteerd in machines.

Het Centraal Planbureau verwacht voor de komende jaren dat de economische groei stevig doorzet met 3,3% in 2017 en 2,5% in 2018.²

Figuur 1.1 Nederlandse economische ontwikkeling per kwartaal (CBS)

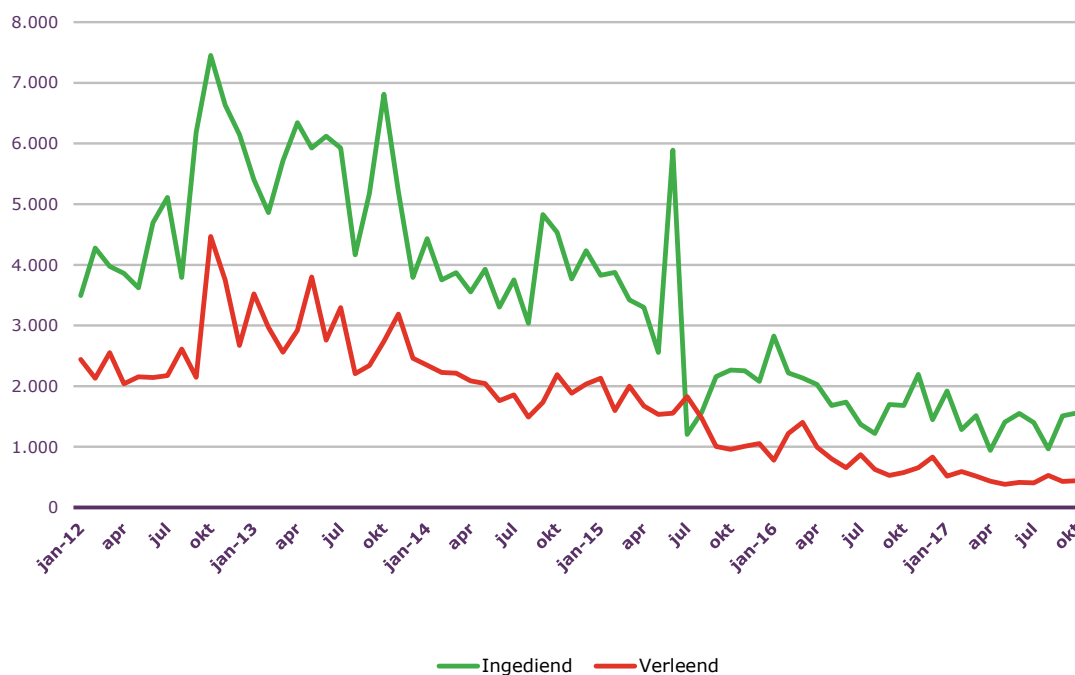
¹ CBS, 'Economisch beeld verbetert verder', 14 november 2017.

² CPB, 'Macro Economische Verkenning 2018', 19 september 2017.

1.2. Minder verleende ontslagvergunningen

In de eerste acht maanden van 2017 dienden werkgevers 24 procent minder ontslaaanvragen in dan in dezelfde periode in 2016. UWV verleende in de eerste acht maanden van 2017 45 procent minder ontslagvergunningen dan in 2016. De meeste ontslagvergunningen (63%) werden verleend vanwege bedrijfseconomische redenen.³

Figuur 1.2 Ingediende ontslaaanvragen en verleende ontslagvergunningen per maand (UWV)

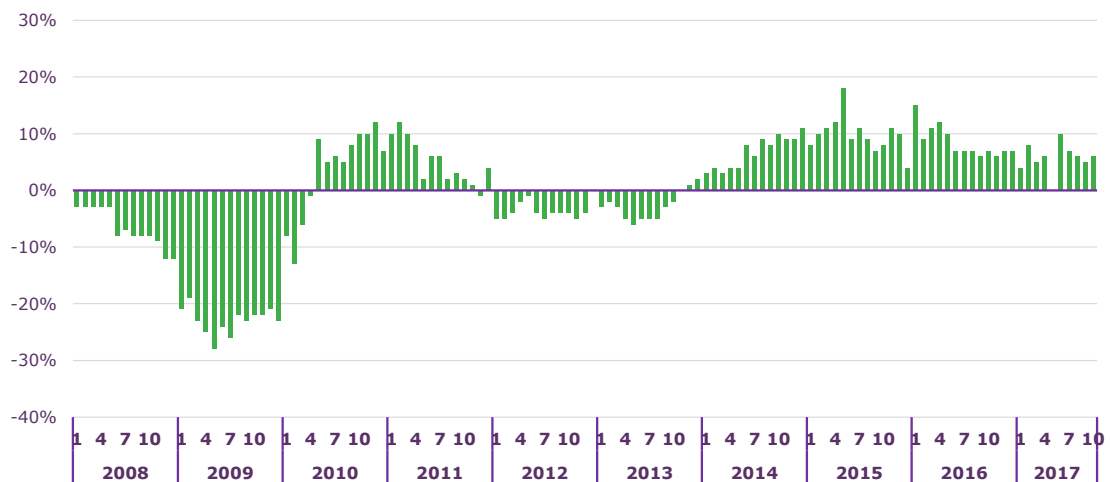
Bovenstaande grafiek laat de ontwikkeling van het aantal ingediende ontslaaanvragen en verleende ontslagvergunningen vanaf 2012 zien. Na een periode van stijging zet in 2014 een daling in. In juni 2015 is er een piek in het aantal ontslaaanvragen, omdat werkgevers vrezen dat de invoering van de Wet werk en zekerheid het moeilijker zal maken om personeel te ontslaan. De ontslaaanvragen werden vervroegd ingediend, waardoor het aantal aanvragen in de maand daarop weer sterk daalde. Daarna gaat de daling van het aantal ontslaaanvragen en ontslagvergunningen weer verder, omdat de arbeidsmarkt aantrekt. Begin 2016 is er even een piek vanwege het faillissement van een aantal winkelketens waaronder de V&D. Daarna is de verdere verbetering van de arbeidsmarkt ook te zien in een verdere vermindering van het aantal ontslaaanvragen en verleende vergunningen.

³ UWV, 'Nieuwsflits Arbeidsmarkt oktober 2017', 16 november 2017.

1.3. Aantal uitzenduren blijft toenemen

Een vroege indicator voor veranderingen op arbeidsmarkt is het verloop van het aantal uitzenduren. Bij een economische opleving neemt eerst de vraag naar uitzendkrachten toe en daarna pas andere vormen van werkgelegenheid. Bij een economische krimp gebeurt juist het omgekeerde, het aantal uitzenduren neemt het eerst af. Het aantal uitzenduren groeit nu bijna onafgebroken vanaf november 2013 (figuur 1.3). Alleen in mei is het aantal uitzenduren gelijk aan mei 2016.⁴ Daarna zet de groei weer in.⁵ Dat blijkt uit de cijfers van de Algemene Bond van Uitzendondernemingen (ABU) – goed voor 60% van de uitzendmarkt.

Figuur 1.3 Ontwikkeling van het aantal uitzenduren volgens de ABU per verslagperiode (ten opzichte van een geheel jaar eerder)

⁴ ABU, 'Marktonwikkelingen Periode 5 2017', 13 juni 2017.

⁵ ABU, 'Marktonwikkelingen Periode 10 2017', 31 oktober 2017.

1.4. Consumenten en producenten positief

Zowel het vertrouwen van consumenten als van de industriële producenten ligt ruim boven het gemiddelde van de afgelopen twintig jaar.⁶

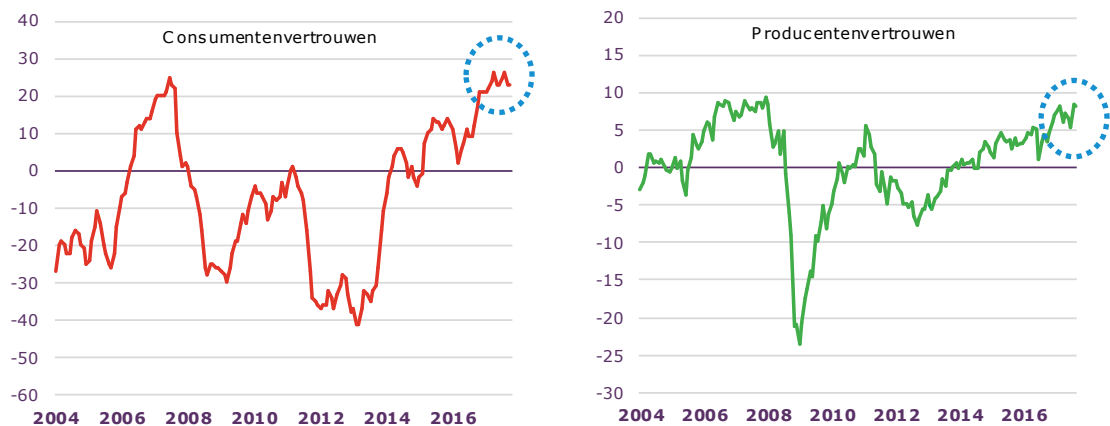
Consumenten zijn vooral positief over het economisch klimaat, maar ze zijn voorzichtiger als het om de eigen financiële situatie en de koopbereidheid gaat.

Nederlandse ondernemers verwachten voor 2018 een verdere groei van de omzet, de werkgelegenheid en de investeringen. Ook over de ontwikkeling van de personeelssterkte zijn ondernemers positief. Per saldo verwacht bijna 18 procent het personeelsbestand in 2018 te vergroten.⁷

Figuur 1.4 Vertrouwen in de Nederlandse economie van consumenten (links) en van producenten (rechts) (CBS)

Toelichting:

- Als het cijfer boven de nullijn ligt, zijn de optimisten in de meerderheid
- Als het cijfer onder de nullijn ligt, zijn de pessimisten in de meerderheid
- Bijvoorbeeld 55% van de consumenten is optimistisch en 45% pessimistisch: vertrouwen is +10% (55%-45%)

⁶ CBS, 'Vertrouwen consument in november onveranderd positief', 22 november 2017; CBS, 'Producentenvertrouwen verandert nauwelijks', 30 oktober 2017.

⁷ CBS, 'Ondernemers verwachten verdere groei in 2018', 17 november 2017.

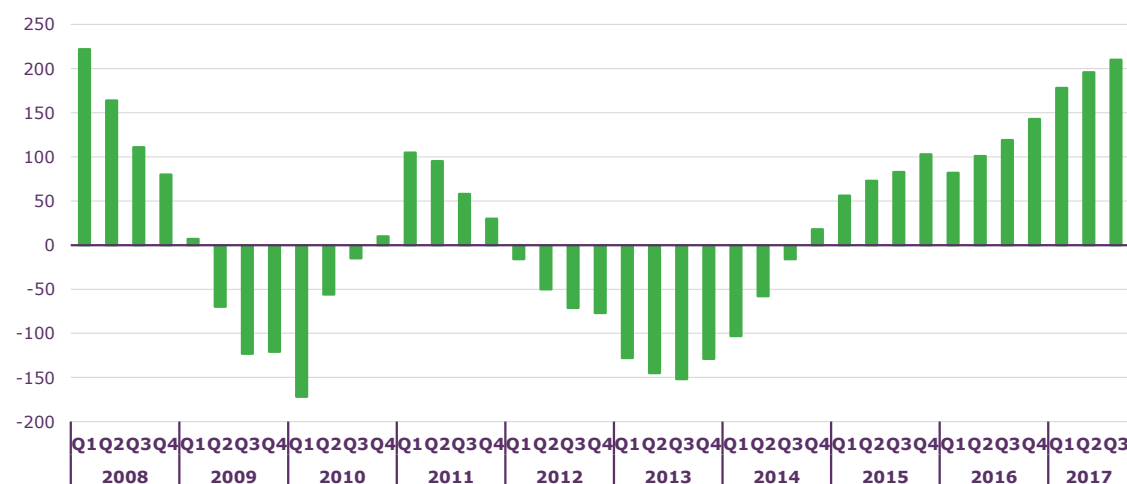
2. Vraag naar arbeid

2.1. Ontwikkeling van het aantal banen

Het totale aantal banen is in het derde kwartaal van 2017 met 223 duizend toegenomen in vergelijking met het derde kwartaal van 2016. In het derde kwartaal zijn er gemiddeld 10,2 miljoen banen. Vooral het aantal banen van werknemers is toegenomen (zie grafiek).⁸

Figuur 2.1 Ontwikkeling van het aantal werknemersbanen per kwartaal (ten opzichte van hetzelfde kwartaal voorgaand jaar) (CBS)

X 1.000

De meeste nieuwe werknemersbanen zijn er bijgekomen in grote sectoren, zoals de zakelijke dienstverlening (+90 duizend) en handel, vervoer en horeca (+57 duizend, tabel 2.1). De grootste procentuele stijging is in de zakelijke dienstverlening (+6%). Bij de zakelijke dienstverlening zit de groei vooral bij de uitzendbureaus.⁹ De enige sector met werkgelegenheidsverlies is de financiële dienstverlening. Het aantal werknemersbanen is in een jaar tijd met 4 procent afgenomen.

⁸ Deze aantallen zijn seizoengecorrigeerd.

⁹ CBS, 'Kwartaalbericht Arbeidsmarkt, derde kwartaal 2017', 14 november 2017.

Tabel 2.1 Ontwikkeling van het aantal werknemersbanen per sector

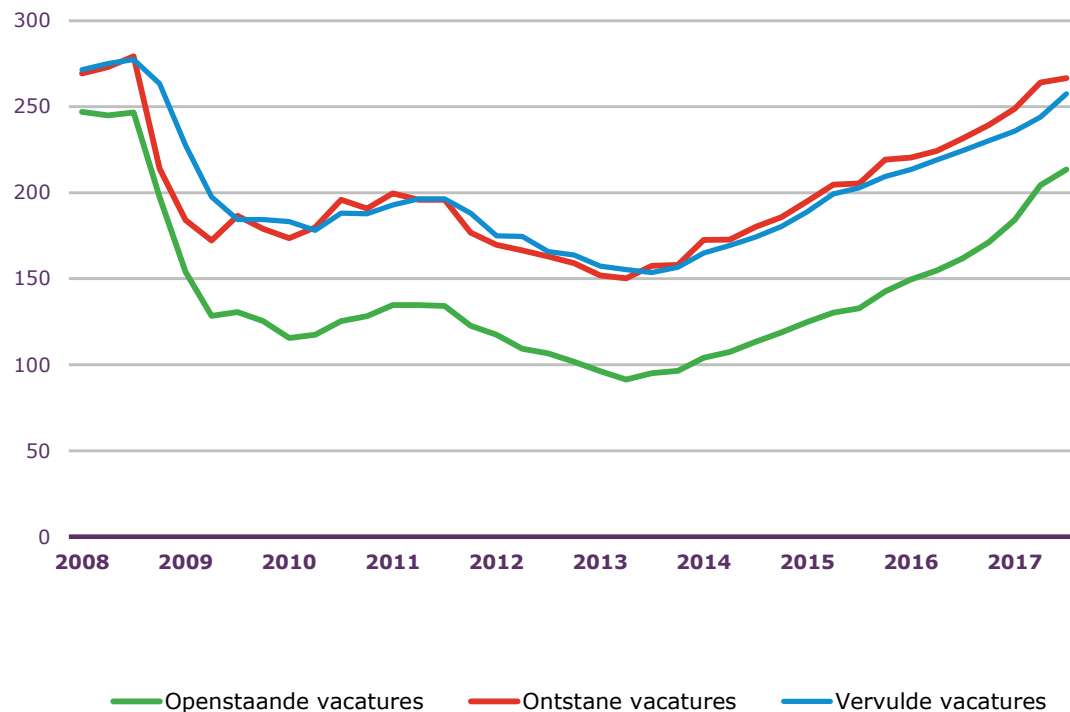
Bedrijfstak (SBI 2008)	Banen werknemers x 1.000 (seizoengecorrigeerd)			
	2016 3e kwartaal	2017 3e kwartaal	Groei procentueel	Groei absoluut
Alle economische activiteiten	7.934	8.142	3%	208
Landbouw, bosbouw en visserij	103	105	2%	2
Nijverheid (geen bouw) en energie	807	814	1%	7
Bouwnijverheid	300	308	3%	8
Handel, vervoer en horeca	2.086	2.143	3%	57
Informatie en communicatie	246	259	5%	13
Financiële dienstverlening	232	223	-4%	-9
Verhuur en handel van onroerend goed	66	68	3%	2
Zakelijke dienstverlening	1.524	1.614	6%	90
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	512	515	1%	3
Onderwijs	517	525	2%	8
Gezondheids- en welzijnzorg	1.245	1.265	2%	20
Cultuur, recreatie, overige diensten	297	302	2%	5

2.2. Aantal vacatures stijgt verder

Eind september waren er 213 duizend openstaande vacatures. In het afgelopen kwartaal nam het aantal vacatures in alle bedrijfstakken toe. Ook de vacaturegraad – het aantal vacatures per duizend werknemers- is in vergelijking met het derde kwartaal van 2016 gestegen. In de bedrijfstak ICT is de vacaturegraad het hoogst.¹⁰

Het CBS meet niet alleen het aantal vacatures wat op een bepaald peilmoment openstaat, maar ook het aantal vacatures dat in een bepaalde periode ontstaat en/of vervuld wordt. In het derde kwartaal van 2017 ontstonden er 267 duizend vacatures en werden er 258 duizend vervuld.

Figuur 2.2 Aantal openstaande, ontstane en vervulde vacatures (na correctie voor seizoeneffecten) per kwartaal (x1.000)

¹⁰ CBS, zie voetnoot 9.

3. Aanbod van arbeid

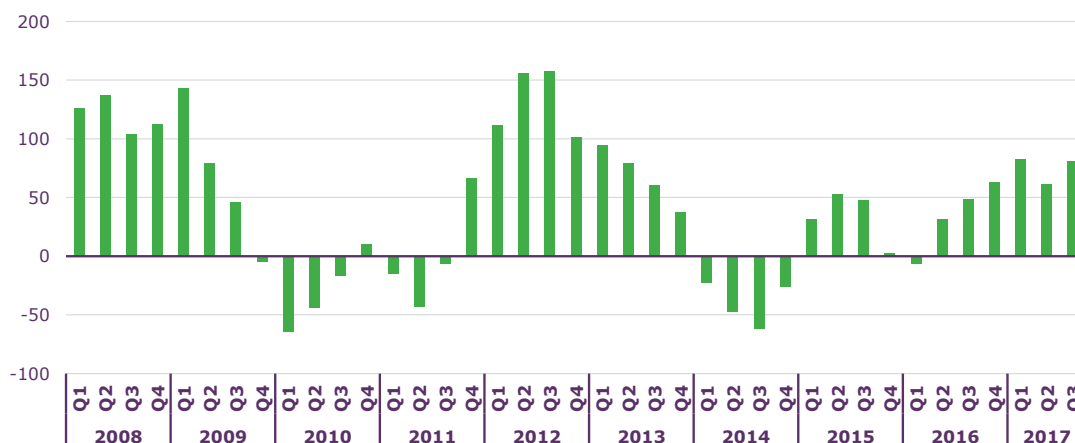
3.1. Ontwikkeling van de beroepsbevolking

In het derde kwartaal van 2017 telde Nederland bijna 12,9 miljoen personen van 15 tot 75 jaar. Ruim 9 miljoen personen behoorden tot de beroepsbevolking. Daarvan waren er ruim 8,6 miljoen werkend en 408 duizend werkloos.

In de onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de beroepsbevolking per kwartaal weergegeven ten opzichte van hetzelfde kwartaal in het jaar daarvoor.

Figuur 3.1 Ontwikkeling van de beroepsbevolking per kwartaal (ten opzichte van hetzelfde kwartaal voorgaand jaar)

X 1.000

De totale beroepsbevolking is in het derde kwartaal van 2017 in vergelijking met derde kwartaal van 2016 met 81 duizend personen gestegen. Het aantal werkenden is in vergelijking met hetzelfde kwartaal van 2016 met 177 duizend gestegen, terwijl het aantal werklozen met 97 duizend gedaald is.¹¹

3.2. Werkloze beroepsbevolking en WW-uitkeringen

De werkloosheid neemt steeds verder af. In oktober 2017 waren er 404 duizend¹² werklozen (internationale definitie), dat komt neer op 4,5 procent van de beroepsbevolking. Mensen die wel willen werken, maar recent niet actief gezocht hebben of niet direct beschikbaar waren en mensen die in deeltijd werken en meer uren willen werken vallen buiten de officiële werkloosheidsdefinitie. Deze mensen behoren wel tot het onbenut arbeidspotentieel.¹³

UWV verstrekke eind oktober 2017 343 duizend lopende WW-uitkeringen. Dat aantal is sinds december 2012 niet zo laag geweest. Enkele belangrijke ontwikkelingen in de WW:¹⁴

- Vergeleken met oktober 2016 daalde het aantal uitkeringen sterk (-18 procent). De daling ten opzichte van vorig jaar is vooral groot in de sectoren bouwnijverheid (-42%) en uitzendbedrijven (-29%).
- UWV verstrekke 326 duizend nieuwe uitkeringen in de eerste tien maanden van 2017. Hiermee is het aantal nieuwe uitkeringen met 25 procent afgenomen ten opzichte van dezelfde periode van 2016. In bijna alle sectoren is sprake van een daling van het aantal nieuwe uitkeringen. Het aantal nieuwe uitkeringen daalt vooral snel bij het grootwinkelbedrijf (-46%) en in de bouwnijverheid (-45%).

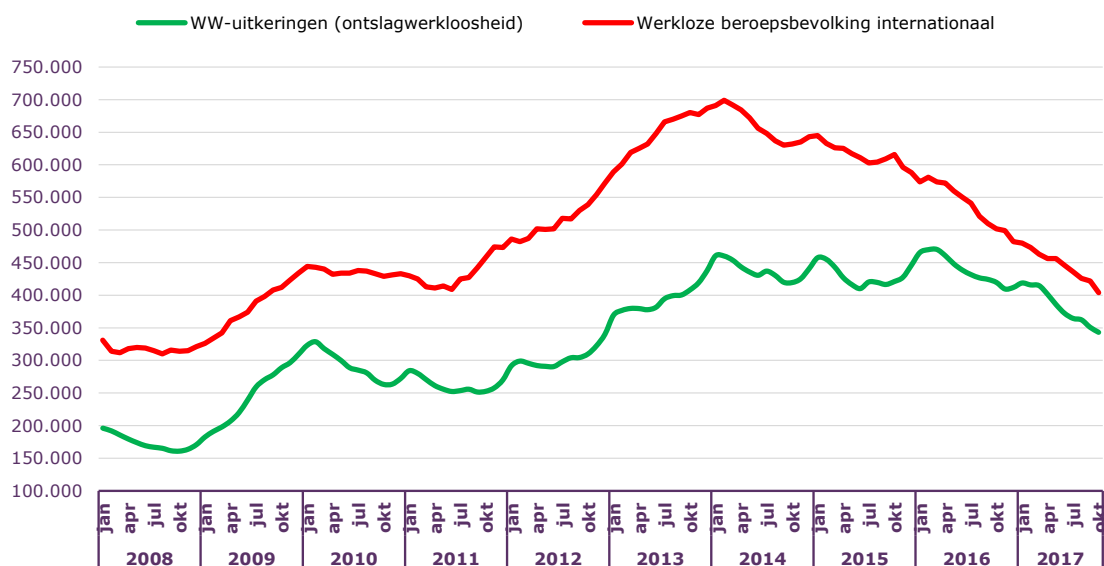
¹¹ CBS, 'Barometer beroepsbevolking', 14 november 2017. Deze barometer wordt elk kwartaal geactualiseerd.

¹² Deze aantallen zijn seizoengecorrigeerd.

¹³ CBS, 'Weer meer werkenden', 16 november 2017.

¹⁴ UWV, 'Nieuwsflits Arbeidsmarkt oktober 2017', 16 november 2017.

Figuur 3.2 Werkloze beroepsbevolking en WW-uitkeringen (UWV)

4. Uitgelicht: Flexibilisering van de arbeidsmarkt

Meer flexibele arbeidscontracten

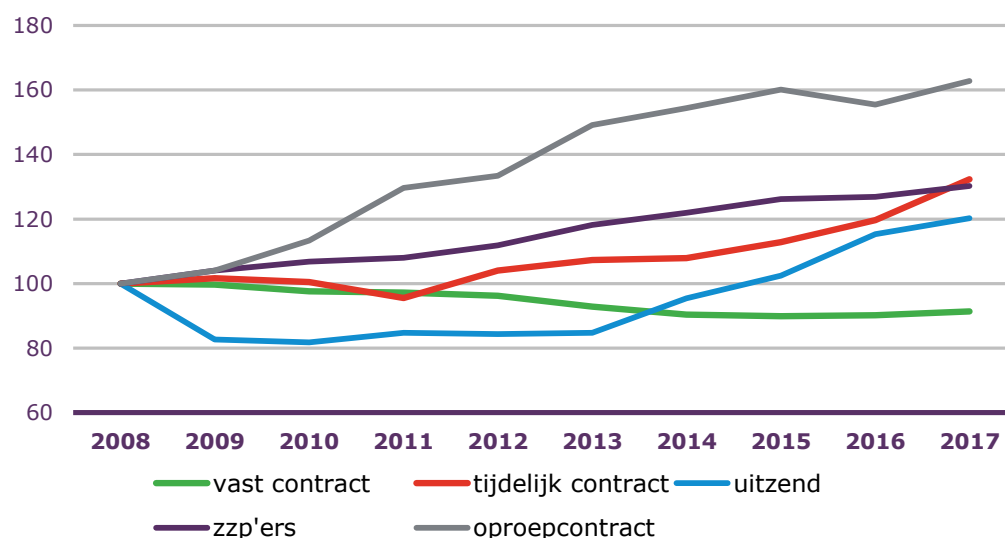
Steeds meer werkenden hebben een flexibel arbeidscontract: in 2008 had 28% van de werkende beroepsbevolking een flexibel contract, in 2017 is dat aandeel gestegen naar 37%. Vooral lager opgeleiden en jongeren hebben vaak een flexibel contract.

Sterke stijging tijdelijke contracten, oproepkrachten en zzp'ers

Er zijn verschillen in ontwikkeling naar type arbeidscontract. Het aantal vaste banen daalt sterk in de periode 2009 t/m het 3^e kwartaal van 2015. Pas vanaf het 4^e kwartaal van 2015 begint het aantal vaste banen weer langzaam te stijgen, maar ligt nog beduidend onder het niveau van voor de economische crisis.

Het aantal tijdelijke contracten, oproepkrachten en zzp'ers is de laatste jaren sterk gestegen. Het gaat hier om een trendmatige ontwikkeling. Bij de uitzendcontracten is wel duidelijk het conjunctuurpatroon zichtbaar. De ontwikkeling van het aantal uitzenduren gaat gelijk op met de conjunctuur, terwijl de ontwikkeling van de rest van de arbeidsmarkt met enige vertraging volgt.¹⁵

Figuur 4.1 Flexibilisering van de arbeidsmarkt

indexcijfers (2008=100); 2017=2017_q3; bron CBS Enquête Beroepsbevolking, bewerkt door UWV

Minder vaste banen bij lager opgeleiden en jongeren

Lager opgeleiden hebben veel minder vaak een vast contract dan middelbaar- en hoger opgeleiden. In 2008 had nog 62% van de jongeren een vaste baan, inmiddels is dat nog maar 51%. Hoger opgeleiden zijn vaker zzp'er dan lager- en middelbaar opgeleiden.

Maar iets meer dan een kwart van de jongeren heeft een vast contract. In 2008 was dat nog 46%. Van de werkenden tussen de 35 en 45 jaar heeft 70% een vast contract. Bij 55-plussers neemt het aantal werknemers met een vast contract weer iets af, zij beginnen vaker voor zichzelf als zzp'er.

¹⁵ Zie verder: https://www.werk.nl/werk_nl/arbeidsmarktinformatie/achtergrond/uitzendkrachten-economie

Tabel 4.1 Positie in werkkring naar onderwijsniveau en leeftijd

	Vast dienstverband	Flexibel dienstverband	ZZP	Overig
Totaal	61%	23%	12%	4%
Onderwijsniveau				
laag	51%	35%	10%	3%
middelbaar	61%	24%	11%	4%
hoog	66%	15%	15%	5%
Leeftijd				
15 - 25 jaar	26%	69%	4%	0%
25 - 35 jaar	63%	26%	9%	3%
35 - 45 jaar	70%	13%	12%	5%
45 - 55 jaar	69%	10%	15%	6%
>= 55 jaar	65%	10%	19%	6%

% werkzame beroepsbevolking; 3e kwartaal 2017; bron CBS Enquête Beroepsbevolking, bewerkt door UWV

Verschillen naar beroepsklasse en sector

Beroepen in het openbaar bestuur (zoals overheidsambtenaren), ICT-beroepen, zorg- en welzijnberoepen en bedrijfseconomische en administratieve beroepen kennen een vast dienstverband. Bij creatieve en taalkundige beroepen en bij agrarische beroepen heeft nog geen derde van de werkenden een vast dienstverband. Maar ook binnen de beroepsklassen bestaan verschillen. Zo heeft bij de pedagogische beroepen gemiddeld 67% een vast dienstverband, maar bij de sportinstructeurs slechts 31%.¹⁶

De grootste verschuiving van vast naar flexibel werk is bij de transportberoepen: in 2008 had nog 63% van de werkenden een vast contract, nu is dat nog maar 46%.

Tabel 4.2 Positie in werkkring naar beroepsklasse

	Vast dienstverband	Flexibel dienstverband	ZZP	Overig
Totaal	61%	23%	12%	4%
Beroepsklasse				
01 Pedagogische beroepen	67%	20%	12%	1%
02 Creatieve en taalkundige beroepen	30%	11%	56%	3%
03 Commerciële beroepen	55%	30%	11%	5%
04 Bedrijfseconomische en administrat...	70%	17%	9%	4%
05 Managers	65%	7%	7%	22%
06 Openbaar bestuur, veiligheid en ju.	76%	16%	5%	3%
07 Technische beroepen	64%	19%	15%	3%
08 ICT beroepen	73%	12%	14%	2%
09 Agrarische beroepen	33%	20%	37%	10%
10 Zorg en welzijn beroepen	70%	18%	9%	3%
11 Dienstverlenende beroepen	41%	43%	12%	4%
12 Transport en logistiek beroepen	46%	46%	7%	1%
13 Beroepsklasse overig	56%	27%	13%	4%

% werkzame beroepsbevolking; 3e kwartaal 2017; bron CBS Enquête Beroepsbevolking, bewerkt door UWV

Het aandeel werknemers met een vast contract verschilt ook sterk per sector. Vooral in de landbouw, de horeca, de sector cultuur, sport en recreatie en de overige dienstverlening zijn er weinig werknemers met vaste contracten. Het aandeel werknemers met een vast contract is het hoogst bij de overheid, gevolgd door industrie, onderwijs en zorgsector.¹⁷ Bovendien verschilt het type flexibel contract per sector. Werkgevers in de bouwnijverheid en de zakelijke dienstverlening maken veel gebruik van zzp'ers. Werkgevers in de transportsector en de industrie kiezen vaak voor uitzendkrachten. In de sector zorg en welzijn werken veel oproepkrachten.¹⁸

Tenslotte is het opvallend is dat de toename van het aantal flexibele contracten in de afgelopen jaren vooral heeft plaats gevonden in sectoren waar het aandeel flexibele contracten al hoog was.¹⁹

¹⁶ Zie ook DNB-Bulletin van 12 september 2016.

¹⁷ WRR, Voor de Zekerheid, februari 2017.

¹⁸ SCP, 'Arbeidsmarkt in kaart: werkgevers 2017, oktober 2017.

¹⁹ CPB, 'De ontwikkeling van flexibele arbeid: Een sectoraal perspectief', 17 november 2016.

Bijlage

Drie soorten cijfers duiden economische ontwikkelingen

Ontwikkelingen in economie en banen worden door het Centraal Bureau voor de Statistiek op drie manieren weergegeven. Elk cijfer heeft zijn eigen kracht en de verschillende cijfers worden in de media door elkaar heen gebruikt:

- Kwartaal-op-kwartaal cijfer. Dit cijfer geeft – gecorrigeerd voor het seizoen – de ontwikkelingen weer ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Voordeel van het kwartaal-op-kwartaal cijfer is dat het de laatste ontwikkelingen het duidelijkst in beeld brengt. Nadeel is dat – door de seizoencorrectie – een model gebruikt wordt, dat altijd een benadering van de werkelijkheid is.
- Jaar-op-jaar cijfer. Het jaar-op-jaar cijfer geeft de ontwikkeling weer ten opzichte van hetzelfde kwartaal één jaar eerder. Voordeel hiervan is dat het de ontwikkeling in het afgelopen jaar samenvat zonder dat een modelmatige correctie voor het seizoen effect gebruikt wordt. Nadeel is dat ontwikkelingen met vertraging zichtbaar worden.
- Gemiddeld jaarcijfer. Het voordeel is dat het cijfer de informatie over een geheel kalenderjaar samenvat.

Ter illustratie de drie cijfers voor 2015-2017 van de economische groei (bron CBS):

	Groei		
	kwartaal-op-kwartaal	jaar-op-jaar	gemiddeld jaarcijfer
1e kwartaal 2015	0,8%	2,7%	
2e kwartaal 2015	0,0%	2,1%	
3e kwartaal 2015	0,4%	2,4%	
4e kwartaal 2015	0,4%	1,8%	
Geheel 2015			2,0%
1e kwartaal 2016	0,8%	1,7%	
2e kwartaal 2016	0,3%	2,3%	
3e kwartaal 2016	0,9%	2,4%	
4e kwartaal 2016	0,7%	2,4%	
Geheel 2016			2,2%
1e kwartaal 2017	0,6%	3,2%	
2e kwartaal 2017	1,5%	3,3%	
3e kwartaal 2017	0,4%	3,0%	

Deze notitie sluit aan bij de meest recente ontwikkelingen en daarom worden vooral het kwartaal-op-kwartaal cijfer en het jaar-op-jaar cijfer gebruikt.

Colofon

Uitgave

UWV
Afdeling Arbeidsmarktinformatie en -advies

Postadres

Postbus 58285
1040 HG Amsterdam

Inlichtingen

Tel: 06-15948929

Redactie

Feike Reitsma

Disclaimer

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen, echter uitsluitend met bronvermelding.

UWV © November 2017

